

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

Till Riksdagens Revisorer
100 12 Stockholm

Remissvar över Riksdagens revisorers rapport "Glesbygdsverkets roll i regionalpolitiken", 2000/01:12

Skärgårdarnas Riksförbund representerar fastboende skärgårdsbor längs hela Sveriges kust och på öarna i de stora insjöarna. Vi består av 13 regionala föreningar som i sin tur ofta organiserar flera lokala intresse- och samhällsföreningar. Vi arbetar med skärgårdsbornas breda intressefrågor, förutsättningarna för boende, service och arbete. Alltid i ett perspektiv där skärgården ses som en kulturbygd i ett unikt och känsligt naturområde. Skärgårdarnas Riksförbund har ett årligt anslag från Näringsdepartementet och vår ordförande ingår i Glesbygdsverkets styrelse.

Under det svenska ordförandeåret i EU våren 2001 har vi tagit initiativet till bildandet av Europas Small Islands Network – ett samarbete med Europas skärgårdsområden. Tillsammans ska vi kunna påverka EU:s regionalpolitik som ju får allt större betydelse också för regelverket i ländernas interna regionalpolitik.

Glesbygdsverket – sektorsövergripande myndighet

Glesbygdsverkets roll i regionalpolitiken är av vitalt intresse för oss skärgårdsbor. Det är den statliga myndighet som i sin instruktion har ett uttalat ansvar för skärgården. Vi bor i en speciell glesbygd på öarna och är så få att vi sällan tillhör regionernas eller kommunernas kärna utan kommer sist i tur. Detta gäller även "storstadsskärgårdarna" utanför Göteborg och Stockholm. När man kommer bakom frågorna kring turismen så saknas ofta kunskaper och förståelse för att det i en storstad kan finnas områden med stora glesbygdsproblem – kommunikationsproblem – trots korta geografiska avstånd. Glesbygdsverkets fokus på människorna med stora tidsmässiga avstånd till olika service är viktigt. Där betyder verkets granskande och analyserande roll mycket för oss.

Stora förändringar har förvisso skett under de senaste åren när det gäller det regionalpolitiska ansvaret och regional- och näringspolitik närmar sig varandra. Kommuner och länsstyrelser har fått utökade mandat. Ändå kvarstår att dessa myndigheter oftast arbetar starkt sektorsuppdelat.

Det kan tyckas att Glesbygdsverkets uppdrag är diffust i och med att man inte har ett tydligt sektorsansvar. Men det är just denna övergripande syn som är skärgårdsbornas värn. Vi anser att Glesbygdsverkets granskande och sektorsövergripande uppdrag ska förstärkas, att man ska få ett än tydligare mandat att utreda och belysa konsekvenser av sektorsbeslut ur

skärgårds/glesbygdens synvinkel. Vi ser det som ett uppdrag mot den segregation och ojämlikhet som ökar i skärgården.

Mer resurser till analys

Det diskuteras i rapporten om Glesbygdsverkets analyser är tillräckligt väl underbyggda. Bland annat ifrågasätter revisorerna den relativt positiva bild Glesbygdsverket ger av människors flyttmönster. Man anser att det lagts alltför stor vikt vid en del av helheten. Vi vill framhålla att även positiva exempel är intressanta att studera. Eftersom bilden generellt många gånger är mörk så är det intressant att lära sig något av det som ändå är positivt. Vilka slutsatser för framtida handlingar kan man dra av det som avviker från det gängse mönstret?

Vi ser en direkt fara i om en god analys på ett område leder till att Glesbygdsverket därmed får på sig ett sektorsansvar för det området – en antydning finns i materialet om ett större ansvar när det gäller insatser för kommersiell service utifrån Glesbygdsverkets servicedatabas. Fullföljs ett sådant tänkande förlorar Glesbygdsverket sin analyserande och granskande roll.

SRF anser att Glesbygdsverket borde disponera medel för forskning så att man kunde lägga ut större uppdrag på forskningsinstitutioner. Det ger ökad tyngd åt analysarbetet och underlag för långsiktiga bedömningar.

Glesbygdsverket – en nätverksorganisation

För skärgårdsfrågorna har Glesbygdsverket bildat ett Nationellt Skärgårdsforum som utvecklats till ett utmärkt nätverk med stor potential. Där samordnas information från olika statliga myndigheter på ett förtjänstfullt sätt. Det finns dock ett återkommande problem eftersom flera andra myndigheter inte fullt ut tar sitt skärgårdsansvar på allvar och aktivt deltar i detta arbete, ibland trots upprepade uppmaningar.

Glesbygdsverket bör genom sin personal och sina medel för analys/forskning arbeta tillsammans med de sektorsansvariga myndigheterna för att ta fram analyser och förslag som berör flera samhällssektorer på en gång. Inte minst förutsätter skärgårdens servicefrågor en stor förmåga att hitta lösningar där olika samhällsaktörer går samman. Vi anser att Glesbygdsverket i större utsträckning än nu kunde vara initiativtagare till utvecklingen av sådana nätverk.

Framtida analysbehov

Skärgårdarnas Riksförbund vill att Glesbygdsverket får ett tydligt mandat att fortsätta att utreda problemen kring konkurrensen om bostäderna i skärgården och komma med förslag till åtgärder. Bland annat utifrån hur dessa frågor hanteras i övriga Norden. Utan någon form av skyddslagstiftning för skärgårdssamhällena kommer många av dessa att bli rena fritidsområden. I den ekonomiska konkurrensen kommer ortborna oftast till korta. Det handlar både om de samhällen som drabbas av en alltför storskalig turism liksom de där storstaden håller på att ta över – men också den extrema glesbygden där samhället måste ta ett stort ansvar för infrastrukturen.

I Skärgårdarnas Riksförbunds remissvar på den regionalpolitiska utredningen framhöll vi vikten av att se till samhällets välfärdssektor och hur den förhåller sig till det mångsyssleri som präglar skärgården – dvs hur förmånerna ser ut i försäkringssystemen vid ett försörjningssätt där man blandar studier, eget företagande och anställning.

Av central betydelse för den ekonomiska utvecklingen i skärgården är även de traditionella näringarna. Jordbruk, skogsbruk och fiske är näringar som oavsett konjunkturer kommer att finnas i skärgården. De är bundna i naturresurserna. Glesbygdsverkets insatser att påverka dessa näringars roll i de olika kombinationer som de ingår i bör stärkas. Ofta är ingen av dessa grenar tillräcklig i ett företag men som kombinationer kan de ha avgörande betydelse. Den uppdelning som finns mellan myndigheter och departement gör att Glesbygdsverkets övergripande arbetssätt är av stor betydelse här.

Vi anser också att en analys måste initieras om hur olika huvudmän med sjö-uppdrag kan samverka för gemensamma kommunikationslösningar.

Inom utbildningssektorn krävs en glesbygdsanpassning där olika skol/utbildningssystem går samman i lärcentra och lokalt stöd för studier.

Sjukvård, hemtjänst, färdtjänst, mobila tandläkar/läkarteam är andra samverkansområden där olika sektorsföreträdare måste förmås att sitta i samma rum och prata med varandra.

Sammanfattningsvis

Skärgårdarnas Riksförbund är mycket positiva till det arbete som sker inom Glesbygdsverket. Vi ser gärna att verket stärks ytterligare för sin uppgift. Tydliggör det sektorsövergripande granskningsuppdraget och tyng inte Glesbygdsverket med handläggande sektorsuppdrag. Vi vill ha kvar en myndighet vi tycker karaktäriseras av analys och överblick och som även vågar stå upp för det inoportuna!

För Skärgårdarnas Riksförbund
Sankt Anna den 15 september 2001

Bengt Almkvist
ordförande